

30.1.2018

Hannukaisen kaivoshankkeen osayleiskaava Ylläksen osayleiskaavan ja Tornionjoen-Muonionjoen osayleiskaavan osittainen muutos

Kaavoittajan vastine Ruotsin viranomaisten lausuntoihin 2. osayleiskaavaluonnoksesta

Ympäristöministeriö on kirjeellään pyytänyt Ruotsin valtiolta (osoitettu Naturvårdsverketille, saatu 4.1.2017) lausuntoa Hannukaisen kaivosalueen osayleiskaavan toisesta luonnoksesta.

Ympäristöministeriö on lähettänyt Kolarin kunnalle / Lapin ELY-keskukselle Ruotsin valtion vastauksen.

Naturvårdsverket lähetti valmisteluaineiston asianosaisille viranomaisille, lääninhallitukselle, kunnille ja järjestöille. Aineistot olivat lisäksi nähtävillä Naturvårdsverketin nettisivuilla. Lausuntoaika oli 24.1. – 28.3.2017.

Lausunnot saatiin seuraavilta tahoilta:

- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Yhteiskuntasuojan ja valmiuden viranomainen)
- Havs- och vattenmyndigheten (Meri- ja vesistöviranomainen)
- Sametinget (Saamelaiskäräjät)
- Norrbottenin lääninhallitus,
- Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio
- Övertorneån kunta.

Seuraavassa on Naturvårdsverketin laatima yhteenveto edellä lueteltujen viranomaisten näkemyksistä sekä kaavoittajan vastine niihin. Lausuntojen yhteenveto sekä alkuperäisenä ruotsinkielisenä että suomenkielelle käännettynä on liitteenä (Liite 1).

1. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap MSB (Yhteiskuntasuojan ja valmiuden viranomainen)

Lausunto:

Ovat jo aikaisemmin lausuneet sekä kaavasta, että YVA:sta, että toiminnassa tunnistetuista onnettomuus skenaarioista aiheutuvat vaikutukset on selitettävä, ja voiko jokin onnettomuus aiheuttaa rajan ylittäviä vaikutuksia. Voiko rikastusjätteen suunnitellun varastopadon rikkoutuminen aiheuttaa ympäristövaikutuksia rajajokivesistöön (padon rikkoutumisen simulointi)? Kaavaselostuksesta puuttuu selostus onnettomuuksien ja padon rikkoutumisen vaikutuksista.

Planläggarens bemötande:

Planer enligt dammsäkerhetslagen utarbetas för dammarna på området för anrikningssand.

I miljötilståndsansökan har konsekvenserna av ett dammbrott bedömts. I miljötilståndsansökan har bedömningen av risken beträffande dammarna granskats från två olika rascenarier. I utredningen har områden där anrikningssanden sprids i händelse av ras

bedömts. Enligt bedömningen orsakar ett dammbrott ingen risk och inget hot för människoliv och ingen permanent eller långvarig fara för miljön.

I miljö tillståndsansökan har man dessutom bedömt konsekvenserna av ett dammbrott för vattenkvaliteten i Niesajoki och Muonio älv. Enligt uppskattning kommer alkaliniteten samt halterna av klorid, sulfat, kalcium, kalium, magnesium och natrium att stiga betydligt i Niesajoki, men i Muonio älv blir haltökningarna låga. Influensområdet är alltså sannolikt begränsat till Niesajoki.

2. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) (Meri- ja vesistöviranomainen)

Lausunto:

Aiemmissa lausunnoissa (16.4.2014 ja 8.9.2014) on korostettu puutteita koskien vesistöjen hallintoa EU:n vesistöjä koskevan puitesäätöjen mukaan (2000/60/EY), toimenpiteitä ja varotoimia, joilla varmistetaan kalasto ja vesieliöt, sekä arviointia vaikutuksista Natura 2000 -alueisiin. Esillä olevasta aineistosta ei selviä, onko HaV:n aikaisemmat näkemykset (8.9.2014) otettu huomioon. HaV olettaa kuitenkin, että ainakin osa HaV:n aikaisemmin pyytämistä täydennyksistä otetaan huomioon yhtiön ympäristölupahakemuksessa (koskee lähinnä sekoittumisvyöhykkeen laajuutta, typpipäästöjen rajoituksia, päästöjen vaikutukset lohen ja taimenen lisääntymisalueisiin, muita vesistön suojelutoimenpiteitä sekä päästöjen valvontaa ja tarkkailua).

Lisäksi HaV huomauttaa, että 8.9.2014 päivätyssä lausunnossa mainitut ohjeet (HVMFS 2013:19) pintaveden luokittelusta ja ympäristön laatunormeista ovat astuneet voimaan 1.5.2015. Nyt on siis olemassa arviointiperusta ja ohjeet erityisen saastuttavista aineista järvisissä ja vesistöissä. Nämä ohjeet koskevat erityisen saastuttavia aineita, jotka sisältyvät Ruotsin ekologisen tilan luokitukseen.

Planläggarens bemötande:

Planen för hantering av gruvvattnet är en viktig del av miljö- och vattentillståndsansökan. I miljö- och vattentillståndet anges villkoren för vattenhanteringen och vattenavledningen. Miljö tillståndsansökan och dess kompletteringar kommer separat till Sverige för utlåtande.

I planen anges områdesreserveringar för vattenhanteringen: vattenförråd, områden för anrikningssand, vattenhanteringsområden samt vattenrörens läge fram till stranden av Muonio älv.

I miljö tillståndsansökan bedöms hur utsläppen av gruvvatten påverkar bl.a. vattenkvaliteten. De centralaste konsekvenserna för vattendragen och metoderna att hantera vattnet beskrivs också i planbeskrivningen. Planbeskrivningen kompletteras i förslagsfasen.

Konsekvenserna för fiskbeståndet har behandlats och bedömts i samband med miljö tillståndsansökan. I förslagsfasen kompletteras planbeskrivningen också till denna del.

Det utlåtande 8.9.2014 som HaV hänvisar till är ett utlåtande om Naturbedömningen av gruvprojektet i Hannukainen. De aspekter som togs upp i utlåtandet har beaktats i projektets miljötillståndsansökan. Projektets Naturbedömning har utarbetats efter att MKB avslutats.

Natura-konsekvensbedömningen för gruvprojektet i Hannukainen har gjorts i enlighet med 65 § i naturvårdslagen. Den blev färdig 7.5.2014 och sändes till Lapplands NTM-central för behandling enligt naturvårdslagen.

Lapplands NTM-central har begärt utlåtande av Sverige om den, och detta erhöles 26.9.2014. Lapplands NTM-central gav sitt utlåtande 15.9.2015. Där krävde Lapplands NTM-central att Naturbedömningen ska kompletteras beträffande de arter som är specifika för naturtypen naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ, nämligen lax och öring, samt genom en utredning av utterns boplatser och genom att försäkra sig om att flodpärlmussla inte förekommer vid utloppsområdet i Muonio älv.

Hannukainen Mining Oy lämnade in en komplettering av bedömningen 21.1.2016. I anslutning till ärendet har bolaget också lämnat in till NTM-centralen en utredning om vattenhantering och -behandling som hör till miljötillståndsansökan 16.5.2016 samt en precisering i anslutning till kompletteringen av Naturbedömningen 9.6.2016.

NTM-centralen begärde 28.9.2016 ytterligare tilläggsutredningar om konsekvenserna för laxfiskarna samt om stängning av gruvan och riskhantering. NTM-centralen ansåg också att den måste få kompletteringarna av miljötillståndsansökan innan Naturautlåtande ges. Svar på utredningsbegäran erhöles 21.12.2016. Kompletteringarna av miljötillståndsansökan och en utredning om öringens potentiella reproduktionsområden i Laurinoja och Kivivuopiojoja lämnades in till NTM-centralen 25.1.2017.

Lapplands NTM-central gav sitt utlåtande om kompletteringen av bedömningen 19.6.2017. I utlåtandet står det:

- "Trots ovannämnda brister anser Lapplands NTM-central att bedömningen kan anses vara tillräcklig för att bedöma om gruvprojektet i Hannukainen kännbart försämrar de naturvärden för vilka Torne–Muonio älvs vattenområde har godkänts att införlivas i nätverket Natura 2000."
- NTM-centralen anser att gruvprojektets konsekvenser för naturtypen naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ har bedömts i tillräcklig omfattning.
- Utgående från Naturbedömningen och annat tillgängligt material anser NTM-centralen dock att byggandet och förverkligandet av gruvprojektet inte påtagligt försämrar skyddsgrunderna för Torne–Muonio älvs vattenområde, förutsatt att man i projektets tillståndsbehandling beaktar det som i detta utlåtande nämns om hur projektet ska genomföras och hur olägenheterna ska minskas.

De främsta konsekvenserna för Natura beskrivs också i delgeneralplanens beskrivning.

3. Sametinget (Saamelaiskäräjät)

Lausunto:

Pitää edelleen kiinni vuosina 2011 ja 2013 esittämistään näkemyksistä eikä heillä ole muuta lausuttavaa.

Planläggarens bemötande:

Sametinget lämnade in ett utlåtande om programmet för deltagande och bedömning 2011, då även Muonio kommun fanns med på området som skulle planläggas. Därför bedömdes konsekvenserna av planen och gruvprojektet sträcka sig över ett större område.

I Sametingets utlåtande om MKB-beskrivningen för gruvprojektet i Hannukainen 2013 konstaterades att inga direkta konsekvenser som påverkar samekulturen i Sverige uppkommer, eftersom alternativ 3 i MKB inte mera är aktuellt. I sitt utlåtande konstaterar de dock att det är viktigt att transporter av koppar-guld-koncentrat till något smältverk i Sverige ska anmälas till de samebyar som berörs av transporterna.

Planutkastet är baserat på alternativ 4 i MKB, vilket innebär att de tidigare utlåtandena (2011, 2013) inte medför något behov av ändringar eller kompletteringar av det planutkast som har varit offentligt framlagt.

4. Länsstyrelsen i Norrbottens län (Norrbottenin lääninhallitus)

Lausunto:

Päätelmät vaikutuksista Tornionjoen ja Kalixinjoen vesistön Natura 2000 -alueeseen on tehty epäselvällä perustalla. Todennäköisesti on odotettavissa pieni vaikutus Tornionjoen kokonaiseen kalakantaan, mutta lisää sähkökalastuksia tarvitaan varman arvioinnin tekemiseksi. Ainoastaan yksi sähkökalastus on tehty n. 10 vuotta sitten. Sähkökalastuksen tulos vaihtelee yleensä vuosittain paljon, ja lääninhallitus korostaa, että lohen nousu on ollut voimakasta viime sähkökalastuksen jälkeen.

Purkuputken suunniteltu paikka Muonionjoessa on lääninhallituksen mukaan sopimaton. Putki on siirrettävä, koska suunnitellun paikan ympäristössä on useita taimenen ja lohen kutu- ja poikasalueita.

Lääninhallitus selittää kyseistä asiaa koskevan ns. Weser-tuomion merkityksen. EU-oikeus arvioi, että jäsenmaat ovat velvollisia olemaan myöntämättä lupaa sellaiselle toiminnalle, joka saattaa aiheuttaa tilan heikkenemistä tai jos hyvän pintavesitilan, hyvän ekologisen potentiaalilin tai hyvän kemiallisen pintavesitilan saavuttaminen vaarantuu. Muonionjoen ekologin tila on korkea eikä sitä siis saa heikentää korkeasta hyväksi.

Kaavaehdotus koskee Ruotsin intressiä liittyen kalaan, kalastukseen ja vahvasti kasvaan vierailuelinkeinoon, koska maiden rajat eivät vaikuta matkailuun ja kalastusmatkailuun. Riski on suuri, että kaavaehdotuksen toteuttaminen saattaisi hävittää Suomen puolen parhaat taimenvedet (Äkäsjoki).

Planläggarens bemötande:

Naturabedömningen har gjorts separat efter att MKB avslutats och utlåtande om den har erhållits. (se bemötande till HaV).

De främsta konsekvenserna har också konstaterats i planbeskrivningen. Planbeskrivningen kompletteras i samband med planförslaget, och Naturautlåtandet som fram till dess har inkommit kommer att beaktas.

I delgeneralplanen anges platsen för vattenröret från Rautuvaaraområdet till stranden av Muonio älv. I planen reserveras dessutom ett område för en eventuell omblandare. I planen anges inte på vilken plats i Muonio älv ändan av utloppsörret ska placeras. Det kommer att fastslås exakt i miljö- och vattentillståndet.

Delgeneralplanen skapar förutsättningar i fråga om markanvändningen att genomföra gruvprojektet på ett sådant sätt att det inte ger upphov till betydande skadliga konsekvenser för vattendragets tillstånd och fiskbestånd.

5. Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio

Lausunto:

Korostaa rajajokien kohtuullista hyväksikäyttöä ja vesiresurssien suojelua. Komissio kuvaa kaava-alueen vesistöjen luonnonarvoja ja Hannukaisen kaivosteollisuudesta aiheutuva vedenkäsittelyä. Lisäksi komissio mainitsee, että raportti vaikutuksista taimeneen keskittyy sulfaattiin eikä siinä mainita muiden vesieliöille haitallisten kemikaalien vaikutuksia. Tämä lisää raportin päätelmien epävarmuutta koskien vaikutuksia vesiympäristöön ja kalastoon.

Komissio kirjoittaa, että Tornionjoki–Muonionjoki ovat Itämeren alueen luonnonvaraisten lohi- ja meritaimenkantojen tuottoisin lisääntymisalue, ja meritaimenkanta on erittäin heikko. Lohi ja meritaimen ovat Tornionlaakson biologisen moninaisuuden, kalastuksen ja elinvoimaisuuden kannalta erittäin tärkeitä. Tornionjoen lohi on koko Tornionlaaksossa ja Itämeren maiden kaupallisen kalateollisuuden kannalta erittäin tärkeä.

Komissio kaipa selitystä ilmastonmuutoksen vaikutuksista osayleiskaava-alueeseen. Tornionjoen vesistössä tapahtuu säännöllisesti ns. tunturitulva kesäkuussa toukokuun lumen-sulamiskauden jälkeen, mikä on otettava huomioon vesitaselaskelmissa.

Kuten Norrbottenin lääninhallitus myös komissio viittaa Wester-tuomioon ja korostaa, että EU:n jäsenmaat ovat epäonnistuneet hyvän vesitilan saavuttamisessa vuoteen 2015 mennessä, mikä edellytetään veden puitedirektiivissä. Wester-tuomion mukaan jäsenmaat ovat velvollisia "toteuttamaan kaikki tarpeelliset toimenpiteet, joilla ennaltaehkäistään kaikkien pintavesiesiintymien tilan heikkenemistä". Tämä on otettava huomioon nyt esillä olevassa asiassa.

Planläggarens bemötande:

Genom delgeneralplanen skapas förutsättningar i fråga om markanvändningen att genomföra gruvprojektet på ett hållbart sätt. Planen är baserad på MKB, bedömning av NaturakONSEKVENSERNA samt utredningar och modelleringar som gjorts för miljötilståndsansökan.

De här utredningarna och bedömningarna preciseras då planeringen framskrider. Hösten 2017 gjordes en provbrytning på gruvområdet. Utgående från den har det gjorts en försöksanrikning vars resultat har använts för att precisera bedömningen av konsekvenserna för vattendraget.

Konsekvenserna av klimatförändringarna har beaktats i ansökan om miljö- och vattentillstånd.

6. Övertorneån kunta

Lausunto:

Ei hyväksy kaavaehdotusta. Avolouhos vaikuttaa vierailuelinkeinoon molemmin puolin Suomen ja Ruotsin rajaa. Matkailuelinkeino on pitkällä tähtäimellä kestävä ja antaa tuloja tulevaisuudessakin, kun taas avolouhos tulee aiheuttamaan vain kustannuksia, mm. suotoveden puhdistamiseen louhinnan päätyttyä. Tornionjoki ja erityisesti sen sivu-uomat ovat erittäin uhatun meritaimenen kutualueita. Muonionjoki ja Tornionjoki ovat lohen kutualueita, jonne lohi nousee Övertorneån kunnan läpi. Lohen ja taimenen kalastus ovat kunnan vierailuelinkeinon tärkeimpiä osia ja kalastuksella on suuri kehityspotentiaali.

Kirjojokikorento (*Ophiogomphus cecilia*) puuttuu suojattujen lajien luettelosta. Laji vaatii laji- ja luontodirektiivin perusteella huolellista suojaa ja se sisältyy direktiivin liitteisiin 2 ja 4. Kirjojokikorento esiintyy Muonionjoessa Kolarin alapuolella. Kaivon jätevesipäästöt vaarantaisivat korenon toukkien selviytymistä. Toukat elävät pohjalla useita vuosia. Sama vaikutus kohdistuisi myös muihin vesieliöihin, joten kaivoshanke ei sovi yhteen jokivesistön luontoarvojen suojelun kanssa.

Kumulatiiviset vaikutukset Tornionjoen–Muonionjoen vesistöön on otettava huomioon arvioitaessa kaivostoimintaa. Malminetsintää on meneillään alueella ja sinne avataan mahdollisesti useita uusia kaivoksia.

Planläggarens bemötande:

Genom delgeneralplanen skapas förutsättningar i fråga om markanvändningen att genomföra gruvprojektet på ett hållbart sätt. Planen är baserad på MKB, bedömning av Naturakonsekvenserna samt utredningar och modelleringar som gjorts för miljötillståndsansökan. Miljötillståndet och dess villkor för verksamheten är väsentliga för konsekvenserna för vattendraget och fiskbeståndet. I samband med behandlingen av miljötillståndet bedöms också konsekvenserna för grön flodtrollslända.

Under MKB och planläggningen har man utrett och bedömt projektets konsekvenser för turismen och regionalekonomin samt utrett metoder att minska de skadliga konsekvenserna.